


*Tomasz Wegner**

 <https://orcid.org/0000-0001-9734-6806>

GLOTTODYDAKTYCZNA „PODRÓŻ” ONLINE DO GRUZZI

Streszczenie. Przedmiotem artykułu jest analiza projektu glottodydaktycznego online o charakterze popularyzatorskim i edukacyjnym, realizowanego dzięki współpracy Ambasady RP w Gruzji, Instytutu Polskiego w Tbilisi i Polonicum UW. To przedsięwzięcie o nazwie „AĘ” – [Wirtualny] Festiwal Języka Polskiego w Gruzji. Celem festiwalu, którego 4. edycja odbyła się w dniach 15–18 marca 2022, jest tworzenie bazy materiałów do samodzielnego doskonalenia znajomości języka polskiego oraz poznawania różnych aspektów kultury polskiej. Rola festiwalu wykracza poza cele związane z dydaktyką. To także działanie na rzecz integrowania środowiska osób zainteresowanych językiem i kulturą polską. Niniejszy artykuł to okazja do zadania pytań, jak kontynuować projekt, w oparciu o współczesne badania na temat edukacji językowej i kulturalnej, a więc z naciskiem na interkulturowość. Na ile znajomość Gruzji i kontekstów związanych z tym krajem jest potrzebna, żeby zrealizować wydarzenie edukacyjne przeznaczone dla tej konkretnej grupy odbiorców? Jak zaplanować i zrealizować wydarzenie edukacyjne online i jakie ten akt może nieść znaczenia dla budowania wzajemnych relacji?

Słowa kluczowe: edukacja interkulturowa, kulturem, nauczanie kultury polskiej online, dyplomacja publiczna

ONLINE LANGUAGE “JOURNEY” TO GEORGIA

Abstract: The subject of the article is the analysis of an online didactic project – promotional and educational – conducted thanks to the cooperation of the Embassy of the Republic of Poland in Georgia, the Polish Institute in Tbilisi and Polonicum of the University of Warsaw. This project is called “AĘ” – [Online] Polish Language Festival in Georgia. The aim of the festival, the 4th edition of which was held on March 15–18, 2022, is to create a database of materials for self-improvement of Polish language skills and learning about various aspects of Polish culture. The role of the festival goes beyond the educational goals. It is also an activity to integrate the community of people

* tomasz.wegner@uw.edu.pl, Uniwersytet Warszawski, Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum, al. Krakowskie Przedmieście 32, 00-927 Warszawa.

interested in the Polish language and culture. This article is an opportunity to ask questions on how to continue the project, based on contemporary research on linguistic and cultural education, and therefore with an emphasis on interculturality. To what extent is the knowledge of Georgia and the contexts related to this country necessary to conduct an educational event intended for this specific audience? How to plan and organize an online educational event and what can this act mean for building mutual relationships?

Keywords: intercultural education, cultureme, teaching Polish culture online, public diplomacy

1. PODRÓŻ: DO GRUZZJI CZY DO POLSKI?

Tytuł artykułu przedstawia perspektywę zdradzającą myślenie sprzed czasu *lockdownu*. W świecie sprzed pandemii wydarzenie o podobnie zdefiniowanych celach najprawdopodobniej mogłoby wyglądać tak, że wykładowca lub kilkoro wykładowców pojechałoby do Gruzji zrealizować cykl warsztatów na wcześniej zaplanowany temat. Tytuł zdradza tę perspektywę edukatorów. Po pierwszej redakcji zastanawiałem się nad odwróceniem tytułowego kierunku podróży. Perspektywa pożądana przez uczestników – to podróż do Polski. W dobie wymuszonej dynamiki rozwoju edukacji online w pewnym sensie możliwa bez wyjeżdżania z Gruzji. Celem tego artykułu jest m.in. refleksja nad tym, jak uczynić tę inicjatywę bardziej ukierunkowaną na odbiorców, by podczas kolejnych edycji w jeszcze większym stopniu móc powiedzieć, że organizowane wydarzenie jest rzeczywiście podróżą do Polski – z przewodnikiem o świadomości interkulturowej, przygotowanym do pogłębionej rozmowy z Gruzinem.

1.1. ZAINTERESOWANIE POLSKĄ ZE STRONY GRUZINÓW

Gruzja to jeden z krajów z którego migracja do Polski, zarówno zarobkowa, jak i edukacyjna jest od kilku lat liczona w tysiącach osób i systematycznie rośnie. Skojarzenia i połączenia między Gruzją a Polską są nie tylko biznesowe, edukacyjne czy towarzyskie, ale mają też charakter symboliczny w głębszym wymiarze, odwołującym się do wartości patriotycznych obu państw. Ta symbolika, budowana m.in. na pamięci o wizycie prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Tbilisi w czasie wojny z Rosją w 2008 roku zapisana jest np. w przestrzeni miejskiej w Gruzji. Np. w Tbilisi znajduje się ulica poświęcona Lechowi Kaczyńskiemu, a w Batumi – pomnik. W Tbilisi znajduje się także aleja poświęcona marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu. Polska, a konkretnie Warszawa, jest też obecna w tkance stolicy

Gruzji w sposób o wiele mniej formalny – w centrum Tbilisi znajduje się popularny pub o nazwie „Warszawa Bar”. Choć symbole mają ogromne znaczenie dla kształtowania wzajemnych relacji, to jednak życiowy pragmatyzm i ekonomia częściej wpływają na realne decyzje o migracjach i podróżach. Zainteresowanie Polską i językiem polskim wynika także z intensywnego ruchu turystycznego z Polski i, co za tym idzie, przydatności choćby podstawowej znajomości języka polskiego w pracy w branży turystycznej i handlu na terenie Gruzji. Jeżeli chodzi o migrację do Polski, to: „[w]zrost liczby Gruzinów osiedlających się w Polsce zauważalny jest od wprowadzenia ruchu bezwizowego w 2017 r. Wówczas znacząco zwiększyła się liczba składanych wniosków o wydanie zezwoleń na pobyt, a trend ten nadal się utrzymuje” – głosi komunikat na stronie rządowej. „Gruzini są jedną z najdynamiczniej rosnących grup cudzoziemców osiedlających się w Polsce. Liczba obywateli Gruzji posiadających ważne zezwolenia na pobyt przekroczyła 10 tys. osób. To dwukrotnie więcej niż jeszcze dwa lata temu” – mówią dane z 2021 roku. Myśląc o wzajemnych relacjach, warto uświadomić sobie, że oba kraje charakteryzują bardzo podobne wyniki w indeksie Hofstede’a, a potwierdzają to bazujące na tej metodologii, bardziej rozbudowane i szeroko zakrojone badania prowadzone wśród menadżerów z wielu krajów. Jeśli chodzi o podobieństwo obyczajów biznesowych i sposoby rozwiązywania problemów, nasze kraje plasują się w tej samej grupie (Europa Wschodnia) wraz z menadżerami z Albanii, Grecji, Węgier, Kazachstanu, Rosji i Słowenii (chodzi o klasyfikację GLOBE, więcej: Wilczyńska, Mackiewicz, Krajka 2019, s. 535).

Wszystkie te czynniki, zarówno pragmatyczne i ekonomiczne, jak i działania dyplomatyczne wpłynęły na fakt, że w Gruzji istnieje zapotrzebowanie na naukę języka polskiego. Można uczyć się go w niejednym miejscu. Kursy języka polskiego organizowane przez Instytut Polski w Tbilisi odbywają się w Sali Kultury i Sztuki im. Henryka Hryniewskiego¹ w budynku Narodowej Biblioteki parlamentu Gruzji. Natomiast uniwersyteckie lektoraty prowadzone są na trzech uniwersytetach (dane z 2022):

- a) Państwowy Uniwersytet im. Ilii Czawczawadze w Tbilisi: www.iliauni.edu.ge
- b) Międzynarodowy Uniwersytet Kaukaski w Tbilisi: www.ciu.edu.ge
- c) Państwowy Uniwersytet w Gori: www.gu.edu.ge

Polacy zaś mogą poznawać Gruzję dzięki licznym (polskim) blogom turystycznym. W literaturze popularnej miejsce Gruzji poświęcili A. Dziewit-Meller i M. Meller, choćby w książce *Gaumradžos! Opowieści z Gruzji* (pierwsze wydanie 2011, książka była wznawiana), a ostatnio popularna (i polecana przez Polaków mieszkających w Gruzji) jest też np. książka S. Budzisz, *Pokazucha*.

¹ Henryk Hryniewski, patron sali, to polski artysta i działacz społeczny urodzony w Gruzji, w Kutaisi – a więc nazwa sali w Narodowej Bibliotece Parlamentu to kolejny przykład tworzenia symbolicznych połączeń między narodami.

Na gruzińskich zasadach (2019). Kilkunastotysięcznymi zasięgami internetowymi cieszy się kanał w serwisie YouTube *Gruziński po polsku*, prowadzony przez dwie Gruzinki, które prezentują w języku polskim „myśli Gruzinek o Polsce, o Polakach, i byciu obcokrajowcem w Polsce i o szokach kulturowych”. Twórczynie tego kanału piszą m.in. „Gruzja to nie tylko chaczapuri i chinkali...”. Podobne założenie, żeby pokazać, że Polska to nie tylko (i tu można wymieniać, zależnie od kontekstu: Szopen, Lewandowski, bigos, kielbasa, wódka czy Powstanie Warszawskie) przyświecało także stworzeniu „AĘ” – [Wirtualnego] Festiwalu Języka Polskiego w Gruzji w 2020 roku. Wydarzenie to ma jednak o wiele węższy zasięg niż przywołany blog. Festiwal kierowany jest bowiem do osób z kręgu uczących się języka polskiego, wszystkie dotychczasowe wydarzenia odbywały się po polsku, a przygotowywane były polszczyzną o różnym stopniu trudności.

Festiwalowe materiały tworzą dydaktycy, praktycy związani z Centrum Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego. Mimo osadzenia w ramach instytucjonalnych, technicznie rzecz biorąc, festiwal jest bliski kulturze, rozumianej jako oddolne tworzenie rzeczy wartościowych i estetycznych, według zdefiniowanych przez twórcę potrzeb i przy wykorzystaniu dostępnych mu zasobów. W DIY „[c]hodzi o umiejętność rozpoznawania problemów i potrzeb, oraz znajdowanie praktycznych i optymalnych pod względem możliwości technicznych i finansowych rozwiązań” (Czerniewska 2012). Każdy z przygotowujących prezentacje dba, żeby były one czymś więcej niż standardowym wykładem online, proponując atrakcyjną oprawę graficzną, oraz dodatkowe zadania publikowane zawsze na bezpłatnych platformach edukacyjnych czy zamieszczając odnośniki do materiałów audiowizualnych. Przykładowo, niektóre prezentacje zawierają fragmenty filmowe wykonane i zmontowane przez autorów, osoby bez profesjonalnego przygotowania technicznego ani merytorycznego w tej dziedzinie. W innym przypadku do materiałów wprowadzone zostały ilustracje wykonane przez kogoś z rodziny, utalentowanego amatora, a ktoś, kto nigdy wcześniej nie zajmował się grafiką, samodzielnie podejmuje próbę tworzenia animacji. Przygotowania wymagały więc otwartości na nowe formy ekspresji, spontaniczności i samodzielnego szukania rozwiązań w dziedzinach do tej pory nieznanymi, bez wsparcia ekspertów w danych dyscyplinach.

2. EDUKACJA JAKO SKŁADOWA DYPLMACJI

To truizm, że dyplomacja rozgrywa się nie tylko w relacjach między profesjonalnymi dyplomatami i politykami, nie tylko podczas spotkań oficjalnych delegacji. Warto jednak poddać refleksji to, jaką rolę dla dyplomacji pełnią lub mogą pełnić działania z zakresu glottodydaktyki i, idąc tym tropem, mieć na uwa-

dze fakt, że akt nauczania czy przygotowywania materiałów dydaktycznych jest w gruncie rzeczy nie tylko aktem wspierania w uczeniu się jednej osoby przez drugą, ale także międzykulturowym aktem społecznym, mającym wpływ na obecne i przyszłe relacje, doskonale wpisującym się w działania z zakresu dyplomacji publicznej.

Dyplomacja publiczna to, w podstawowym ujęciu, działania uzupełniające dyplomację klasyczną, prowadzone przez rządy państw wobec rządów i społeczeństw innych państw, aby pozyskać ich wsparcie, zrozumienie i zaangażowanie dla celów prowadzącego te działania. Dyplomacja publiczna jest także postrzegana jako narzędzie budowy soft power – siły przekonywania państw, bazującej na ich atrakcyjności kulturowej i cywilizacyjnej. O ile wyjściowo dyplomację publiczną atrybuowano instytucjom publicznym, państwowym, o tyle obecnie coraz więcej mówi się i pisze o społecznym wymiarze dyplomacji publicznej, realizowanej przez społeczeństwo obywatelskie, instytucje naukowe, kulturalne, wreszcie poprzez kontakty międzyludzkie. W dobie komunikacji internetowej, bezpośredniej, zdecentralizowanej i odformalizowanej, dyplomacja obywatelska (ang. citizen diplomacy) odgrywa coraz większą rolę, szczególnie w docieraniu do odbiorców młodszego pokolenia. (Skoczek 2021, s. 21–22)

Jak wynika z powyższych słów pani konsul Joanny Skoczek, w ostatnich latach każdy stał się w pewnym sensie ambasadorem swojej kultury do czego w dużej mierze przyczynił się rozwój technologii komunikacyjnych, sprzyjających bezpośrednim połączeniom między ludźmi. Różne działania oddolne, międzyludzkie, polegające na budowaniu sieci partnerskich i towarzyskich, na próbach tworzenia bezpośrednich związków i relacji nabierają coraz większego znaczenia.

Współcześnie zwraca się uwagę na wpływ miękkich instrumentów oddziaływania na kształtowanie pozycji i prestiżu organizmów państwowych. Miękką siłą (ang. soft power) pozwala tworzyć atrakcyjną, przekonującą narrację powiązaną z dziejami i kulturą danego państwa. Ów przekaz ma być, rzecz jasna zgodny z interesem tego państwa. Dzięki sile przekonywania z wykorzystaniem instrumentów miękkich, zaangażowaniu emocji odbiorców można zbudować pozytywny stosunek do danego narodu i – co za tym idzie, wzmocnić poparcie dla jego działań podejmowanych na arenie międzynarodowej. (Kajak 2021, s. 37)

Działania językowe, interkulturowe i mediacyjne – wpisane w codzienną pracę lektorów języka polskiego, którzy w naturalny sposób są uczestnikami nieustającej mediacji na styku kultur, stanowią więc niezwykle istotny fundament dla budowania relacji dwustronnych i, szerzej, międzynarodowych. „Niezwykle istotny jest ów „ludzki”, społeczny, obywatelski wymiar dyplomacji publicznej, oparty na kontaktach międzyludzkich. Wszelkie podejmowane działania adresowane są do konkretnych grup osób, czasem do konkretnych jednostek” (Kajak 2021, s. 39). Kolejne edycje i stała dostępność materiałów w publicznej przestrzeni informacyjnej potwierdzają, że działania lektorów mają o wiele

szersze znaczenie niż może się wydawać z perspektywy codziennej pracy przy przysłowiowej tablicy czy monitorze.

Ze względu na okoliczności, a mianowicie trwającą w trakcie festiwalu wojnę w Ukrainie, twórczynie festiwalowych prezentacji w marcu 2022 w sposób manifestacyjny okazały solidarność z zaatakowaną przez Rosję Ukrainą. Umieszczenie symboli ukraińskich w prezentacjach oraz materiałach promujących festiwal to nie tylko odruch serca, ale dowód na to, że nauczanie języka polskiego i kultury polskiej może służyć realizacji celów dyplomatycznych, wybiegających nawet poza przywołane powyżej soft power. W tym wypadku chodziło o bezpośredni komunikat, mający na celu wzmocnienie przekazów płynących z polskich mediów i placówek dyplomatycznych: że Polska opowiada się po jednej stronie i nie zamyka swoich granic dla uchodźców. Istniało bowiem ryzyko, że w gruzińskiej przestrzeni informacyjnej zintensyfikują się dezinformujące komunikaty, mające sugerować, jakoby Polska miała przestać przyjmować uchodźców.

2.1. OBECNOŚĆ I DOSTĘPNOŚĆ POLSKIEJ KULTURY W GRUZJI

Warto wspomnieć, że festiwal nie rodził się w semantycznej pustce. Przeciwnie, a twórcy od początku pracują ze świadomością, że wyobrazony odbiorca ma możliwość kontaktu z kulturą polską we własnym języku. W pewnym zakresie zasoby dostępne wyobrażonym odbiorcom są nawet skatalogowane. Tę rozpoznaną listę stanowią książki, które ukazały się po gruzińsku dzięki działalności Instytutu Polskiego w Tbilisi na polu wydawniczym, obejmującej zarówno dwudziestowieczny kanon (Z. Herbert, *Wiersze wybrane*; G. Herling-Grudziński, *Inny świat*), jak i tytuły z lat dwutysięcznych (P. Paziński, *Pensjonat*)². To także działalność na polu wystawienniczym (np. pierwsza w Gruzji wystawa poświęcona Zbrodni Katyńskiej³). Dla uzupełnienia obrazu uczestników festiwalu dodajmy, że wielu spośród uczestników festiwalu to praktycy – tłumacze i inne osoby zawodowo zajmujące się polszczyzną lub Polską⁴.

² Więcej informacji: <https://instytutpolski.pl/tbilisi/pl/category/wydarzenia/literatura/> [24.04.2022].

³ Chodzi o zamiejscową wystawę przygotowaną przez Muzeum Wojska Polskiego „Katyń – od świtu dzień rozpoczął się szczególnie”: <http://www.muzeumwp.pl/aktualnosci/1028,wystawa-o-zbrodni-katynskiej-w-gruzji.php> [24.04.2022].

⁴ Nie mamy dokładnych danych ilościowych ani jakościowych, ale można je pobieżnie przeanalizować, sprawdzając dane dotyczące liczby odsłon. Choć same filmy zamieszczone są na kanale YT Instytutu Polskiego w Tbilisi, to jednak nie znając języka gruzińskiego, łatwiej je odnaleźć z poziomu kanału YT Polonicum. Tam utworzono playlisty skupiające filmy z poszczególnych edycji: <https://www.youtube.com/channel/UCAwyTvqgYFTMhBG5V3id3wA/playlists> [7.05.2022]. Dane jakościowe pochodzą z bezpośrednich rozmów oraz krótkiej ankiety przeprowadzonej po 4. edycji oraz z rozmów towarzyszących warsztatom prowadzonym w czasie rzeczywistym.

3. „AŁ” – [WIRTUALNY] FESTIWAL JĘZYKA POLSKIEGO W GRUZZI JAKO PRÓBA BUDOWANIA RELACJI INTERKULTUROWEJ POMIMO FIZYCZNEJ ODLEGŁOŚCI

Festiwal odwołuje się do tekstów kultury – do twórczości filmowej, literackiej, muzycznej, plastycznej, uczestnicy poznają ważne z polskiej perspektywy nazwiska i teksty kultury, ale prezentowanie tematów „narodowych” i symbolicznych, które narzucałyby porządek narracji i hierarchię wartości nie jest celem projektu. Tematyka prezentacji proponowanych podczas festiwalu bliższa jest antropologii codzienności. Codzienność i zwyczajność są bowiem atrakcyjne dla osoby, pragnącej poznawać nową rzeczywistość kulturową i językową. Dopiero dzięki takiej rozpiętości tematów można pomagać uczącym się w zwiększaniu pewności w poczuciu bycia „kompetentnym cudzoziemcem”. „Ciekawi ich [uczących się] mianowicie, jak wyglądają polskie mieszkania, gdzie Polacy robią zakupy, co jadają, ile zarabiają pieniędzy i na co je wydają, dokąd jeżdżą na wakacje, jak spędzają czas wolny itp.” (Zych 2020, s. 70). Literatura nabiera dla nich dodatkowej wartości, kiedy realizuje postulat „otwierania” codzienności, czyli dotyka tematów, które zazębiają się z kategorią „życie codzienne” z katalogu tematycznego dla uczących się języka i kultury polskiej (o katalogach więcej np. Miodunka 2009, tamże: Burzyńska, Dobesz; Gębał, a przykład praktycznego korzystania z katalogów np. Wegner 2020, s. 301–303). „Wyzwaniem dla nauczyciela jest przede wszystkim znalezienie takich utworów, które stanowią ciekawe portrety polskiej codzienności, a przy tym odpowiadają stopniem trudności poziomowi biegłości językowej uczących się” (Zych 2020, s. 73). Przywołany cytat dotyczy pracy z literaturą na zajęciach, ale ta refleksja powinna być obecna podczas wszelkiej selekcji czy preparowania materiałów dydaktycznych. Spostrzeżenie Zych o atrakcyjności codzienności potwierdza Zieniewicz, pisząc, że „(...) najciekawsze i rokujące najlepsze rezultaty w nauczaniu kultury może być szukanie i przedstawianie uczącym się nie tyle arcydzieł czy (z drugiej strony) łatwizny popularyzacji, ile właśnie sposobów, w jakie literatura pracuje na kontakt kulturowy, walczy o niego, realizuje pragnienie opowieści” (Zieniewicz 2020, s. 27). Twórcy festiwalu, mimo że działają w fizycznym dystansie wobec odbiorców, a często bez możliwości realnego spotkania choćby w przestrzeni cyfrowej, próbują dążyć do nawiązania takiego właśnie „kontaktu kulturowego” przez tworzenie opowieści pragnącej zainteresować dzięki selekcji aktualnej i ważnej dla obu stron wydarzenia tematyki czy próbę znalezienia trwalszej wspólnoty zainteresowań.

Przejdź teraz do dokładniejszego omówienia jednej z dotychczasowych edycji festiwalu. Jakkolwiek banalnie to nie zabrzmii, punktem wyjścia dla twórców festiwalowych prezentacji są słowa. Słowa-wytrychy, słowa-klucze. Te słowa można też scharakteryzować, wykorzystując jedną z definicji terminu kulturem.

Powinny więc cechować się: „1) witalnością (kulturowo powinien być „żywy” we współczesnym języku), 2) produktywnością frazeologiczną (kulturowo jest ośrodkiem rozbudowanego gniazda frazeologicznego) oraz 3) dużym udziałem konotacji albo nawet jej przewagą nad denotacją w strukturze semantycznej wyrazu reprezentującego kulturowo” (Rak 2015, s. 307). Jako przykład do zobrazowania struktury festiwalu, wybrałem edycję trzecią, poświęconą słowu „Dom”. Pozostałe „znaczące” leksemy, będące punktem wyjścia dla poszczególnych edycji to: w edycji 1. ‘serce –nadzieja’, w edycji 2. ‘przyszłość’ (inspiracją był rok St. Lema), a w edycji 4. opozycja ‘ładnie-brzydko’.

Można obrazowo powiedzieć, że podczas festiwalowych spotkań i miniwykładów te leksemy o bogatym kulturowo kontekście zostały na różne sposoby „obudowane” przez prowadzących. Można mówić też o ich „otwieraniu” przed uczestnikami. Nie są to kulturowo tak wybitnie polskiej specyfice jak te zaproponowane przez Nagórko: „Kresy, bałagan, bohaterszczyzna, cham, cwaniak, kołtun, kotlet schabowy, warchoł, załatwić, ziemiaństwo” (Nagórko 2004b, za Rak 2015, s. 308). Póki co programy festiwalu powstają raczej wokół słów, które są zrozumiałe dla obu, a także dla innych kultur, ale ich rozumienie i funkcjonowanie może być różne. Jest to więc wybór bliższy dociekaniom Wierzbickiej (1997, wydanie polskie 2007) w znanych próbach omówienia słów, takich jak np. ‘przyjaźń’, ‘wolność’ i ‘ojczyzna’ dla różnych kultur. Takie elementy łatwo uczącym odnieść do własnej kultury i za takim wyborem przemawia refleksja, że „[a]ktualnie uznaje się, że interkulturowość nie może abstrahować od kultury ojczystej (...). Zatem szczególnego znaczenia nabierają umiejętności odnoszenia poznawanych elementów kulturowych do analogicznych w kulturze macierzystej” (Wilczyńska, Mackiewicz, Krajka 2019, s. 622). Nie jest jednak wykluczone sięganie w kolejnych edycjach, w zbalansowanej proporcji, po repertuar bardziej swoisty dla polszczyzny i „polskości”.

Ostatecznie dla potrzeb realizacji wydarzenia nie jest najważniejsze, czy słowa wokół których budowany jest festiwal zdefiniujemy jako słowa kluczowe, kulturowe, słowa sztandarowe czy jeszcze inne. Ważne, żeby jako elementy emblematyczne miały potencjał do budowania poszerzonej rozmowy. Jak rozumieć ową „emblematyczność” dla polskiej kultury? Warto zwrócić uwagę na fakt, że w refleksji o kulturze i jej nauczaniu słowa wcale nie muszą być centralnym elementem, co próbują uchwycić badaczki, które opisują próbę podjęcia kolejnego już w historii polskiego kulturoznawstwa glottodydaktycznego wyzwania, jakim jest stworzenie leksykonu porządkującego rozproszone elementy polskiej kultury. „To, co emblematyczne w kulturze, rozumiemy jako *charakterystyczne, znaczące, istotne, swoiste, wyjątkowe, specyficzne, znamienne*. W przyjętej przez nas koncepcji nie należałoby utożsamiać emblematu ani wyłącznie z obrazem, ani wyłącznie ze słowem. Może to być każdy komponent danej rzeczywistości kulturowej, który jest traktowany (odbierany) jako znaczący, wyróżniający dla tej rzeczywistości (...)”. (Kułak 2020, s. 311).

Trzymając mocno kciuki za powodzenie projektu leksykonu, odważę się jednocześnie wyrazić śmiałą nadzieję, że jeśli festiwal miałby się wpisać na stałe w kalendarz wydarzeń glottodydaktycznych, a jego realizacjom będzie towarzyszyć odpowiedni namysł nad elementami polskiej kultury w kontekście kultury gruzińskiej, to z czasem on też zbliży się do realizacji celu, który przyświeca koncepcjom tworzenia leksykonów czy baz danych, ale na skalę lokalną. Celem długoterminowym jest więc stworzenie bazy elementów kulturowych, z którego i warto, i należy korzystać, żeby prezentować, objaśniać i dyskutować składniki rodzimej kultury w Gruzji.

Koncentracja na prezentowaniu i dyskusowaniu elementów kulturowych nie znaczy, że gramatyka nie bywa czy nie ma być przedmiotem festiwalowych prezentacji. „Autorzy *Europejskiego portfolio dla studentów – przyszłych nauczycieli języków* wyjaśniają, iż prawidłowy dobór zadań wymaga użycia różnych umiejętności i kompetencji, zapewnia współzależność słuchania, czytania, mówienia i pisania oraz współzależność języka i kultury, łączy gramatykę i słownictwo z komunikacją, zwiększa i podtrzymuje motywację i zainteresowania uczniów” (EPS 2007, s. 30, Janowska 2015, s. 164). Uczestnictwo w festiwalowych wydarzeniach ma być pomocne w rozwijaniu kompetencji międzykulturowej, rozumianej jako cel najwyższy (Gębał, Miodunka 2020, od s. 333), do którego zmierza się, rozwijając kompetencję językową i komunikacyjną – w gruncie rzeczy w niektórych miejscach nie da się ich od siebie oddzielić.

Festiwal jest przykładem współpracy między jednostkami kulturalnymi, dyplomatycznymi, edukacyjnymi w Gruzji i w Polsce. Zasięgi osiągnięte przez festiwalowe nagrania wideo nie byłyby możliwe bez zaangażowania uczących jpjo w Gruzji. Działanie bez wątplenia wpisuje się w *Strategię Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021*. Jest to też przykład budowania relacji między instytucjami i stwarzania korzystnych warunków uczącym się – mimo pandemicznej pozornej stagnacji. Paradoksalnie, prawdopodobnie nawet gdyby zorganizowano tego typu wydarzenia w czasie bez ograniczeń w przemieszczaniu się i możliwości spotkań, taka intensywność prezentacji w przeciągu dwóch lat nie byłaby możliwa ze względu na koszty podróży. Jest to tylko przypuszczenie, ale można sobie wyobrazić, że warsztaty czy spotkania na żywo raczej nie miałyby tak intensywnego charakteru. Po czterech edycjach można powiedzieć, że zyskał on zainteresowanie odbiorców, a dzięki wyciąganiu wniosków z dotychczasowych realizacji, kolejne edycje mogą stawać się jeszcze bardziej przydatne dla ćwiczenia kompetencji językowych oraz pogłębiania wiedzy na temat kultury. „Kulturemy polskie nie są »własnością« jedynie Polaków. Żeby je wydobyć i właściwie zinterpretować potrzebne jest skrzyżowanie perspektyw (punktów widzenia) – spojrzenie na Polaków i świat Polaków oczami nie-Polaków (...)” (Zarzycka 2019, s. 429) – żeby wykorzystać tkwiący w festiwalu potencjał interkulturowy, trzeba dbać o zapewnienie podczas każdej edycji możliwości rozmowy na żywo.

Aktywny udział uczącego się to warunek skutecznej edukacji językowej. Spotkanie typu warsztatowego, wymagające zaangażowania uczącego się pozwala na pełniejszy, bardziej znaczący kontakt interkulturowy. Poza zaangażowaniem „(...) równie istotna jawi się zasada autopoźnania, tj. odwoływania się do doświadczeń uczących się i umożliwiania im pogłębionej refleksji o samym sobie dzięki kontaktowi z innością kulturową” (Zych 2021, s. 78). Dla pełniejszego obrazu tego, jak festiwal i jego rolę widzą jego adresaci po 4. edycji przeprowadzono ankietę. Organizatorzy nie gromadzą adresów e-maili uczestników, ale dzięki uprzejmości Daniela Zatorskiego, lektora pracującego w Gruzji, mogli dotrzeć chociaż do części odbiorców festiwalu. Omówienie ankiety samo w sobie nie jest przedmiotem niniejszego artykułu, m.in. ze względu na małą reprezentatywność. 15 oddanych ankiet tylko częściowo reprezentuje ponad sto osób oglądających filmy w internecie. Z drugiej strony, już 15 ankiet, w całości entuzjastycznych lub bardzo entuzjastycznych pozwala na pewne wnioski. Uczestnicy podczas kolejnych edycji chętnie skorzystaliby z większej liczby form aktywnych (cztery sugestie tego typu, np. „więcej zajęć podczas których można rozmawiać”, konkurs). Ucieszyliby się także, gdyby zaoferowano im więcej tematów o relacjach Polski i Gruzji, porównujących te rzeczywistości lub mówiących o codzienności (sześć sugestii tego typu, wśród nich np. prośby o poruszenie tematyki wzajemnych wątków Gruzinów i Polaków w historii, o zarysowanie problematyki produkcji winiarskiej w Polsce, o opinie Polaków o Gruzji). Z ankiety dowiedzieliśmy się też, że 40% (6 osób) respondentów nie było jeszcze w Polsce. 60% (9 osób) odbiorców festiwalu to studenci uniwersytetów, a pozostali to uczący się polskiego w innych miejscach. Poziom znajomości rozkłada się mniej więcej po połowie: 53% (8 osób) wskazało, że zna polski na poziomie podstawowej komunikacji, a 47% (7 osób) posługuje się polszczyzną na poziomie średnio zaawansowanym. Aż 87% (13 osób) potrzebuje języka polskiego w celach zawodowych. Warto zaznaczyć, że uczestnicy często wybierają z oferty festiwalowej to, co ich interesuje. Większość respondentów (12 osób) obejrzało od 2 do 4 prezentacji festiwalowych, a 3 – powyżej 5. Wśród sugestii dla organizatorów pojawiły się m.in. prośby o napisy w języku polskim, które pomogłyby łatwiej rozumieć prezentowany materiał oraz listę nowych słów, którą można skopiować i przekleić do swoich notatek.

Poniżej przytaczam jeszcze kilka wypowiedzi (w oryginalnych wersjach językowych), które mogą skłonić do refleksji podczas układania programu tego czy podobnych festiwali.

Kultura, realia, gramatyka: „Widziałam co się zmieniło w Polsce w ciągu ostatnich kilku lat, nauczyłam się czegoś nowego o życiu Bruno Schulza, a także przypominam sobie też trochę gramatyki.”

Kontakt międzykulturowy: „Wszystko było bardzo interesujące. Jakbym odwiedziła Polskę. Wiele nowych ciekawych słów, nowych ciekawych informacji. Cieszyłam się, że widzę wykładawcę podczas wykładu.”

Leksyka; kultura, porównywanie kultur: „Zapamiętałem słowa »Pisz piórem, a nie jak kura pazurem« , to interesujące, że w gruzińskim języku też mamy dokładnie takie słowa :) Dla mnie interesujące były przykłady architektoniczne, najbardziej podobało mi się Muzeum Śląskie, który ma trochę dziwną formę”.

BIBLIOGRAFIA

- Czerniewska K., 2012, *Ala ma kota, Klara drukarkę 3D*, „Dwutygodnik”, nr 94, <https://www.dwutygodnik.com/artukul/4059-kultura-20-ala-ma-kota-klara-drukarka-3d.html> [24.04.2004].
- Gębał P., Miodunka W., 2020, *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*, Warszawa.
- Janowska I., 2010, *Planowanie lekcji języka obcego. Podręcznik i poradnik dla nauczycieli języków obcych*, Kraków.
- Janowska I., 2015, *Błędy metodyczne w planowaniu i prowadzeniu lekcji*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 22, s. 155–171.
- Kajak P., 2021, *Współdziałanie dyplomacji publicznej z glottodydaktyką polonistyczną na przykładzie Chin*, w: A. Jasińska, P. Kajak, T. Wegner (red.), *Język polski w Chinach. Z doświadczeń nauczania polszczyzny w Azji Wschodniej*, Warszawa, s. 37–55. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323550143>
- Kułał B., 2020, *Hasło z planowanego „Leksykonu emblematów kultury polskiej” a praktyka glottodydaktyczna. Propozycje rozwiązań*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 27, s. 307–322. <https://doi.org/10.18778/0860-6587.27.17>
- Miodunka W. (red.), 2004, *Kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Stan obecny – programy nauczania – perspektywy*, Kraków.
- Rak M., 2015, *Co to jest kulturem?*, „LingVaria”, nr 20, s. 305–315. <https://doi.org/10.12797/LV.10.2015.20.23>
- Skoczek J., 2021, *Nauczanie języka polskiego jako zadanie i narzędzie dyplomacji publicznej*, w: A. Jasińska, P. Kajak, T. Wegner (red.), *Język polski w Chinach. Z doświadczeń nauczania polszczyzny w Azji Wschodniej*, Warszawa, s. 21–36. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323550143>
- Smoleń-Wawrzusiszyn M., 2020, *Emblematy kultury polskiej z perspektywy cudzoziemców*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 27, s. 323–338. <https://doi.org/10.18778/0860-6587.27.18>
- Wegner T., 2020, *Muzyka alternatywna jako punkt wyjścia do dialogu międzykulturowego*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 27, s. 291–306. <https://doi.org/10.18778/0860-6587.27.16>
- Wierzbicka A., 2007, *Słowa klucze. Różne języki – różne kultury*, Warszawa.
- Wilczyńska W., Mackiewicz M., Krajka J., 2019, *Komunikacja interkulturowa. Wprowadzenie*, Poznań.
- Zarzycka G., 2019, *Kulturomy polskie – punkty widzenia, techniki ich wydobywania i negocjowania. Stosowanie perspektywy etnolingwistycznej w glottodydaktyce polonistycznej*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 26, s. 425–441. <https://doi.org/10.18778/0860-6587.26.29>
- Zieniewicz A., 2020, *Nauczanie kultury i pragnienie opowieści*, w: J. Zych (red.), *Literackie obrazy kultury. Perspektywa glottodydaktyczna*, Warszawa, s. 15–28. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323546597>
- Zych J., 2020, *Najnowsze polskie powieści jako źródło wiedzy o życiu codziennym współczesnych Polaków*, w: J. Zych (red.), *Literackie obrazy kultury. Perspektywa glottodydaktyczna*, Warszawa, s. 67–94. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323546597>

Zych J., 2021, *Rozwijanie kompetencji międzykulturowej za pomocą książek o Polsce napisanych przez cudzoziemców*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 28, s. 75–94. <https://doi.org/10.18778/0860-6587.28.05>

Ważniejsze odnośniki internetowe

„AĘ” – [Wirtualny] Festiwal Języka Polskiego w Gruzji, linki do materiałów festiwalowych: <https://www.youtube.com/channel/UCAwyTvqgYFTMhBG5V3id3wA/playlists> [24.04.2022].

Europejskiego portfolio dla studentów – przyszłych nauczycieli języków, https://www.ecml.at/Portals/1/documents/ECML-resources/C3_EPOSTL_PL_web.pdf?ver=2018-03-22-164310-823 [20.04.2022].

Gruziński po polsku, kanał YouTube, <https://www.youtube.com/channel/UCnYblaR424qXMVwkZzbJLkg> [24.04.2022].

Instytut Polski w Tbilisi, <https://instytutpolski.pl/tbilisi/pl/> [24.04.2022].

Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2007–2021, https://www.gov.pl/documents/1149181/1150183/Strategia_Polskiej_Polityki_Zagranicznej_2017-2021.pdf/6657ade1-dc7a-7614-6712-fc9b-71fd1257 [24.04.2022].

Urząd ds. Cudzoziemców, <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-gruzji-w-polsce---raport> [24.04.2022].